

ҚР Бюджет балансы

ҚАЗАҚСТАН
ҚАРЖЫГЕРЛЕР
ҚАУЫМДАСТЫҒЫ

АССОЦИАЦИЯ
ФИНАНСИСТОВ
КАЗАХСТАНА

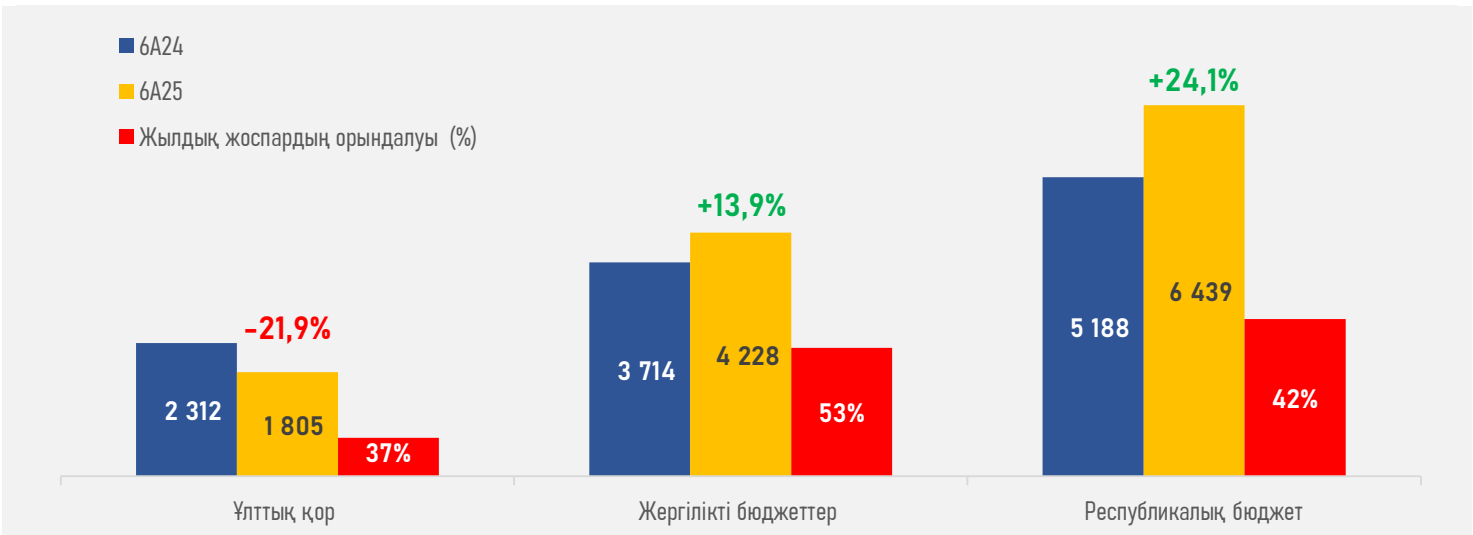
2025 жылдың бірінші жартыжылдығының қорытындысы

Кезеңнің негізгі тенденциялары

- Экономикалық белсенділіктің жеделдеуі (бір жыл бұрынғы 3,2% - дан 6,2%-ға дейін), теңгенің әлсіз бағамы, аванстық төлемдер мен экспорттаушыларға қайтаруларға байланысты КТС және ҚҚС бойынша төмен база аясындағы жиынтық салық түсімдері (Ұлттық қор + ЖБ + РБ) 2025 жылдың бірінші жартыжылдығының қорытындылары бойынша екі таңбалы өсімді көрсетті, фискалдық позицияны айтарлықтай жақсартты.
- 2025 жылғы қаңтар-маусым айларында 2024 жылғы ұқсас кезеңдегі 11,2 трлн (+11,2% немесе 1,3 трлн) көрсеткішпен салыстырғанда 112,5 трлн салық жиналды.
- Абсолютті параметрлердегі табыс салықтардың ең көп өсуі республикалық бюджетте байқалады (+1,3 трлн). Бұл өсімнің 90%-ға жуығы КТС (+1538 млрд), ҚҚС (+1465 млрд) және мұнайға кедендік баж (+117 млрд) бойынша оның өндірілуін едәуір ұлғайту есебінен (6A25 үшін 49,9 млн тонна өндірілді, бұл 2024 ж. ұқсас кезеңмен салыстырғанда 11,6%-ға артық 2024).
- ЖБ-дағы үлес (+1514 млрд) негізгі өсім жалақы мен салық мөлшерлемесінің өсуі (2025 жылғы 1 қаңтардан бастап әлеуметтік салық мөлшерлемесін 11%-ға дейін көтерілді), кеңейту аясында акциздерге (+175 млрд), әлеуметтік салыққа (+1133 млрд) және ЖТС (+1150 млрд) келеді қызмет көрсету саласындағы жұмыспен қамту және іскерлік белсенділікті арттыру. ЖБ-ға аударымдардың өсуіне жеке үлес экономиканы фискалдау, оның ішінде әкімшілендіруді қатаңдату және салық есептілігін цифрландыру арқылы да енгізе алады.
- Алайда салық түсімдері негізінен КТС-қа (-1389 млрд) және өнімді бөлу бойынша ҚР үлесіне (-178 млрд) тиесілі ҰҚ-ға (-22% немесе 1507 млрд) айтарлықтай төмендеді, бұл мұнайдың төмен бағасымен тікелей байланысты. Салық төлемдерінің барлық түрлері ҰҚ-да төмендегенін ескерте кетейік (төменде қараңыз).

- Осылайша, 1 жартыжылдықта елдегі салық алымдары бойынша жылдық жоспардың орындалуы өткен жылдың сәйкес кезеңіндегі көрсеткіштен 40%-ға қарағанда 45%-ға дейін жақсарды.
- РБ шығыстары 12,1%-ға немесе 1,3 трлн-ға өсті (-2,5% немесе 6A24 үшін 1270 млрд), мұндағы негізгі өсім әлеуметтік көмек пен қамтамасыз етуге (+1311 млрд), қарызға қызмет көрсетуге (+1263 млрд) және трансферттерге (+1219 млрд) тиесілі.
- РБ-дағы шығыстар негізінен қолма-қол ақшаны бақылау шотындағы қаражаттың жеткіліксіздігіне байланысты бюджеттен қаражаттың жеткіліксіз қаржыландырылуына байланысты тағы 1,1 трлн теңгеге шығындар орындалмады.
- ЖБ шығыстары одан да тез өсті — 21,6%-ға немесе 1,4 трлн-ға (+9,6% немесе 1561 млрд 6A24ж), мұнда негізгі өсім білім беруді (+1512 млрд), ТКШ-ны (+1251 млрд) және финактивтерді сатып алуды (+1164 млрд) қамтамасыз етті.
- Шығыстардың өсуі кірістердің өсуінен асып түсетіндіктен, жиынтық шығыстар (РБ+ЖБ) кіріс бөлігінен 13,0 трлн-ға асып түсті (төменде қараңыз).
- Бюджет тапшылығын қаржыландыруға және қарыздарды өтеуге арналған (1,8 трлн-ға өтелді) жылдық тарту жоспары 18,6 трлн болған кезде 13,4 трлн-ға (-387 млрд) жаңа қарыздар тартылды. Осылайша, жылдық жоспар 40%-ға орындалды (2024 жылдың бірінші жартыжылдығында 55%), бұл қалған екі тоқсанда қарыз алу көлемінің ұлғаюын болжайды.
- Ұлттық қордан РБ-ға берілетін трансферттер көлемі есепті кезеңде 13,1 трлн - немесе жылдық жоспардың 59% -15,3 трлн құрады. Салық түсімдерінің төмендеуіне байланысты (барлығы 1,8 трлн.), ҰҚ активтерінің өсімі таза инвестициялық кіріспен (4,7 млрд. доллар немесе -2,4 трлн) қамтамасыз етілді.

Ел бойынша салық түсімдері *

Салық түсімдерінің кеңейтілген құрылымы

* Деректер көзі: ҚР Қаржы министрлігінің сайты

© Қазақстан қаржыгерлерінің қауымдастығы, 2025

Бағыттар бойынша мемлекеттік бюджет шығыстары (РБ+ЖБ) *

Республикалық бюджет

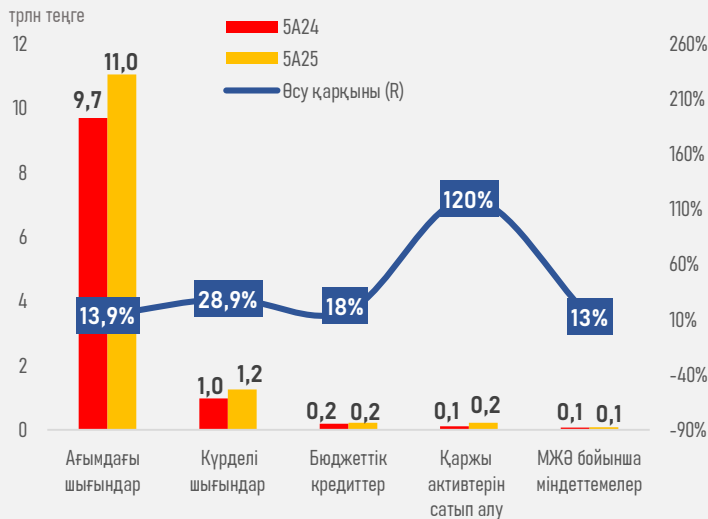

Жергілікті бюджеттер

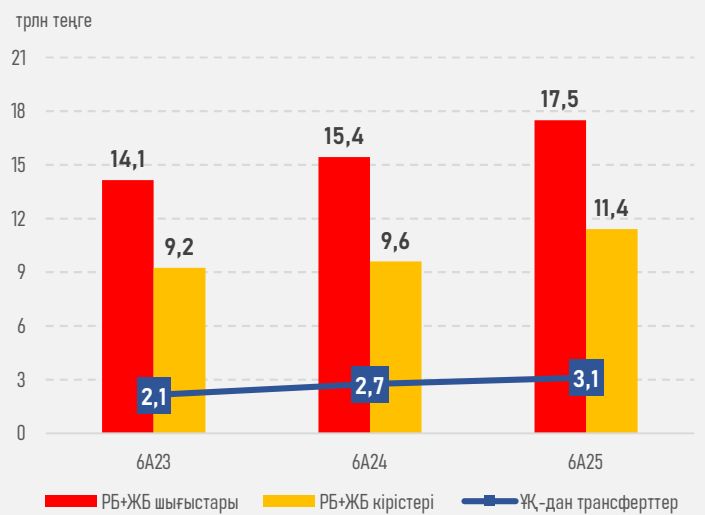

Шығыстардың жіктелуі және бюджеттік баланс

Мембюджет шығыстарының экономикалық

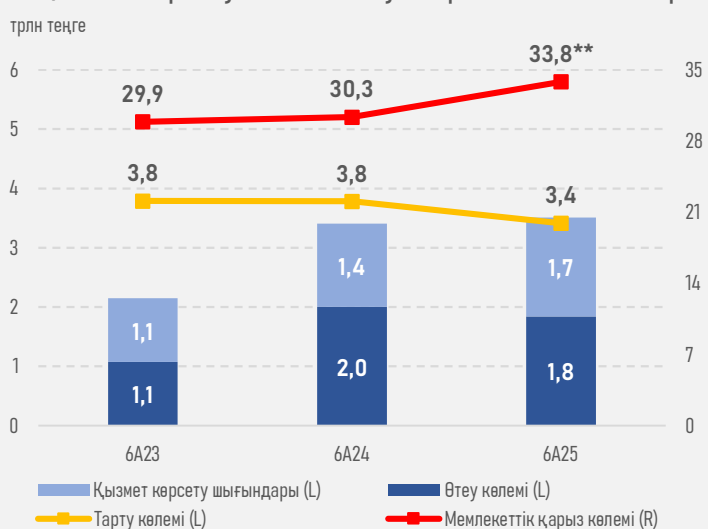

Мембюджеттің кірістері мен шығыстары

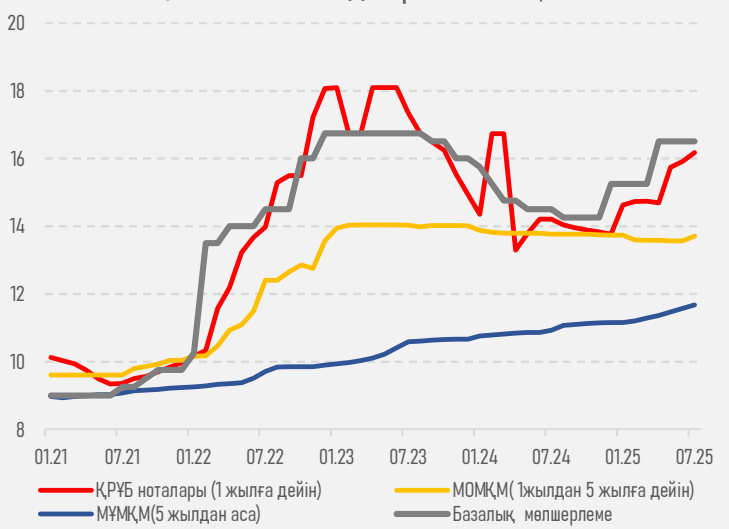

МБҚ бойынша тапшылықты қаржыландыру және кірістілік

Қызмет көрсетуге және өтеуге арналған шығыстар

Теңгемен МБҚ бойынша тиімді кірістілік (олардың көлемінің 85%)

* Деректер көзі: ҚР Қаржы министрлігінің сайты

** - 01.01.2025 ж.

© Қазақстан қаржыгерлерінің қауымдастығы, 2025

Резюме

2025 жылдың 1 жартыжылдығында Қазақстанның ЖІӨ рекордтық 6,2% ж/ж-ға өсті, бұл ұлттық валютаның әлсіз бағамымен және КТС және ҚҚС бойынша төмен базаның әсерімен қоса республикалық (+24,1%) және жергілікті бюджеттерге (+13,9%) түсетін түсімдерді қоса алғанда, жиынтық салық алымдарының (+11,2%) екі таңбалы өсуін қолдады. Бұл салық алымдары бойынша жылдық жоспардың орындалуын өткен жылдың сәйкес кезеңіндегі 40%-бен салыстырғанда 45%-ға дейін айтарлықтай жақсартуға мүмкіндік берді.

Алтын бағасының өсуі (6A25 үшін+25,2%) фискалдық тұрақтылыққа қосымша қолдау көрсетті, бұл Ұлттық Банктің АВР көлемінің ұлғаюына және елдің жалпы сыртқы экономикалық ұстанымының нығаюына әкелді. Қазақстанның егеменді рейтингтері инвестициялық деңгейде, оның ішінде жинақталған резервтердің арқасында сақталуда.

Резервтер туралы айтатын болсақ, Ұлттық қорға түсетін түсімдер әлсіз шикізат конъюнктурасы аясында айтарлықтай төмендегенін (-22%) атап өткен жөн, бұл жоғары алып қою жағдайында оның жинақталу әлеуетін төмендетеді және 2029 жылға қарай оның активтерін 100 млрд долларға дейін жеткізу жөніндегі мақсаттың орындалуына күмән келтіреді. Екінші жыл қатарынан оның активтерінің өсуінің бірден-бір факторы инвестициялық табыс болып табылады.

Бюджет шығыстары озық қарқынмен өсуді жалғастырды, кіріс бөлігінен 13,0 трлн-ға асып түсті, бұл мемлекеттік қарызды тартудың жоғары көлемімен жабылады. Алайда қарыз алу шарттары нашарлады: базалық мөлшерлеменің 16,5%-ға дейін көтерілуі қисықтың бүкіл ұзындығында МБҚ кірістілігінің өсуіне әкелді, бұл қарызға қызмет көрсету құнын арттырады. Бұрын салықтан босатылған МБҚ (10%) бойынша күшіне енген табыстарға салық салу қосымша тежегіш фактор болуы мүмкін. Бұл инвесторлардың мемлекеттік қағаздар нарығына деген қызығушылығын шектеп, екінші жартыжылдықта қаражат жинау жоспарларын қиындатуы мүмкін.

2025-2029 жылдарға арналған ЭЭДБ сәйкес, ағымдағы жылы мемлекеттік бюджет тапшылығы 4,0 трлн теңгені құрайды, бірақ ағымдағы бюджеттік бағдарға қатысты мұнайдың орташа бағасының төмендеуі (70 vs 75) және шығыстардың елеулі жеделдеуі (+18,8%) оның неғұрлым жоғары мәніне әкелуі мүмкін. Бұл шығындардың өсу динамикасын және олардың жалпы тиімділігін қатаң бақылау қажеттілігін күшейтеді, сонымен қатар қарыз жүктемесін басқаруда икемділікті қажет етеді. Бұл ретте салық реформасы, теңгенің үздіксіз құлдырауы және фискалдық саясаттың шоғырлануы 2026 жылы бюджеттік траекторияны тұрақтандыру үшін алғышарттар жасайды.